

ІННОВАЦІЇ У ВИЩІЙ ШКОЛІ: СУТНІСТЬ І ТИПОЛОГІЯ

ШИШКІН М.І., СОЙМА А.Р.

Одеська державна академія будівництва та архітектури, м. Одеса, Україна

Проблема упровадження інновацій у закладах вищої освіти (ЗВО) пов'язана з тим, що вони, перш за все, завжди вміщують нове вирішення актуальної проблеми в галузі вищої школи; окрім того, їх використання призводить до якісно нових результатів освітньої діяльності, зрештою їх упровадження викликає якісні зміни інших складових єдиної системи вищої освіти.

За доробками дослідників нашого часу можна скласти наступну типологію інновацій у вищій школі, що складається з чотирьох критеріїв: предметний зміст; галузь застосування; обсяг затребуваних змін та метод впровадження.

За першим критерієм можна виокремити сім видів інновацій.

— Продуктивні, що передбачають створення певних типів програм математико-статистичної обробки інформації, психологічного моніторингу основних показників особистості суб'єкта навчання, формування баз даних про інновації, соціально-економічні та соціально-психологічні показники тощо.

— Технологічні, які спрямовані на створення і застосування нових технологій для вирішення нових освітніх завдань, вдосконалення системи надання різноманітних видів освітніх послуг тощо.

— Соціальні, зорієнтовані в напрямі створення і застосування нових економічних, організаційних та інших структур і механізмів функціонування основних підсистем вищої освіти.

— Педагогічні, що визначають упорядковані професійні дії суб'єктів педагогічного процесу, які при оптимальності ресурсів і зусиль всіх учасників педагогічної взаємодії, сприяють реалізації свідомо обраної освітньої мети і забезпечують можливість відтворення процесу на рівні, який відповідає рівню педагогічної майстерності викладача.

— Психологічні, що вони спрямовані на використання в навчальному процесі з метою підвищення його ефективності підходів, способів, прийомів і методик діагностування основних типів вищої нервової діяльності, рівнів інтелектуального розвитку суб'єкта навчання, встановлення типології особистісних якостей, що впливають на успішність навчання і стану здоров'я, виокремлення їх різноманітних типів темпераменту, побудови психологічних портретів особистості тощо.

— Психолого-педагогічні, які уявляють собою синтез різноманітних компонентів психологічних і педагогічних інновацій, що спрямовані на особистісний і професійний розвиток людини в процесі отримання нею вищої

освіти і професійного самовизначення, що потребує переорієнтації викладачів на взаємодію в освітньому процесі за принципом «суб'єкт-суб'єкт», оволодіння мистецтвом особистісно-орієнтованого навчання.

— Комплексні, що представляють собою органічну єдність декількох або навіть усіх вище перелічених різновидів інновацій.

У галузі використання можна виділити чотири основні типи.

— Управлінські, що уявляють собою цілеспрямовані зміни технології управління, що зорієнтовані на заміну її елементів з метою прискорення, полегшення або поліпшення виконання поставлених завдань. Вони мають значний вплив у низці питань, таких як аналіз стандартної управлінської ситуації, налагоджування стосунків зі студентами і долання комунікативних бар'єрів, навиків алгоритмізації ЗВО та прогнозування їх наслідків тощо.

— Організаційні, які є результатом організаційного рішення і не потребують суттєвої зміни індивідуальної поведінки від більшості учасників інноваційного процесу в галузі вищої освіти.

— Технічні, що передбачають поліпшення окремих елементів і характеристик при створенні нових видів освітніх послуг, вирішення нових видів технічних завдань тощо.

— Віртуально-тренінгові, що вони спираються на наукові уявлення про ефективне навчання студентів, що базується на моделюванні навчальних ситуацій в віртуальному просторі, закріпленні вмінь та навиків в навчанні за допомогою спеціальних тренінгів.

За обсягом змін можна виділити наступні два види інновацій.

— У межах радикальних педагогічних інновацій використовуються нові ресурси і рішення. Такі інновації принципово змінюють стратегію і способи управління. Зразком таких інновацій є впровадження новітніх інформаційних систем, які кардинально змінюють організаційні основи діяльності ЗВО.

— Рекомбінаційні інновації передбачають використання існуючих технологічних, організаційних й інших видів рішень з метою створення новітніх технологій або систем управління ЗВО.

З точки зору методу впровадження інновації можна розділити на системні (інкрементальні) і поодинокі (стихійні). Перші, на відміну від поодиноких, перш за все базуються на пошукових рішеннях, що враховують затверджену систему їх створення. Вони можуть впливати на підвищення якості, а в організаційному виміру — на поліпшення управління діяльністю закладу вищої освіти.

Знання сутності та типології інновацій дозволяє знаходити найбільш ефективні механізми управління інноваційною діяльністю, яка здійснюється у вищій школі, тим самим забезпечуючи підвищення якості вищої освіти у ЗВО.